

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تجارت بین الملل (نظریه ها و سیاست ها)

تالیف

ابوالقاسم مهدوی

شماره مسلسل ۸۴۲۲

شماره انتشار ۳۶۲۸

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه : مهدوی، ابوالقاسم، ۱۳۳۱-
عنوان و نام پدیدآور : تجارت بین الملل (نظریه‌ها و سیاست‌ها)
مشخصات نشر : تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۳۶۰ ص.
فروست : انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۶۲۸.
شابک : 978-964-03-6787-2
وضعیت فهرست‌نویسی : فبیای مختصر
یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی : <http://opac.nla.ir> قابل دسترسی است.
یادداشت : کتابنامه، ص. ۳۳۷.
شناسه افزوده : دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۰۳۹۲۶

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در ویلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

ISBN:978-964-03-6787-2

9 789640 367872

عنوان: تجارت بین الملل (نظریه‌ها و سیاست‌ها)

تألیف: دکتر ابوالقاسم مهدوی

ویراستار: ایمان پناهنزاد

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحب مطالب کتاب با مؤلف است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۱۹۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید قرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست کوتاه مطالب

پیشگفتار مؤلف.....	ع
فصل اول: کلیات.....	۱
فصل دوم: مزیت مطلق و مزیت نسبی.....	۱۷
فصل سوم: مدل استاندارد تجارت بین الملل.....	۳۹
فصل چهارم: نظریه هکشر-اهلین مهم ترین نظریه سنتی تجارت بین الملل.....	۵۹
فصل پنجم: نظریه های جدید تجارت بین الملل.....	۸۷
ضمائم فصل پنجم.....	۱۱۲
فصل ششم: ابزار تجزیه و تحلیل تعادل جزئی و عمومی.....	۱۲۱
فصل هفتم: رشد فیزیکی، پیشرفت فنی و تجارت بین الملل.....	۱۴۱
ضمائم فصل هفتم.....	۱۶۵
فصل هشتم: تجارت بین الملل، رشد و توسعه اقتصادی.....	۱۶۷
فصل نهم: سیاست های حمایتی: موانع تعرفه ای و غیر تعرفه ای.....	۱۹۱
فصل دهم: اقتصاد سیاسی حمایت گرایی.....	۲۴۱
فصل یازدهم: یکپارچه سازی اقتصادی.....	۲۶۷
فصل دوازدهم: تحرک بین المللی عوامل تولید، شرکت های چندملیتی و سرمایه گذاری	
مستقیم خارجی.....	۲۹۳
منابع و مآخذ.....	۳۲۳
فرهنگ اصطلاحات.....	۳۲۷

فهرست تفصیلی مطالب

پیشگفتار.....	ع
فصل اول: کلیات.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۱
۱-۲- واژه شناسی.....	۱
۱-۳- فلسفه شکل گیری تجارت بین الملل.....	۳
مطالعه موردی ۱-۱ تجارت مهم است.....	۶
۱-۴- تاریخچه تجارت در جهان.....	۷
۱-۵- تاریخچه تجارت در ایران.....	۱۰
فصل دوم: مزیت مطلق و مزیت نسبی.....	۱۷
۱-۲- مقدمه.....	۱۷
۲-۲- اسمیت در برابر سوداگری.....	۱۷
۱-۲-۲- مکتب سوداگری.....	۱۷
۲-۲-۲- نظریه مزیت مطلق.....	۱۹
۳-۲- نظریه مزیت نسبی ریکاردو.....	۲۲
۱-۳-۲- نظریه مزیت نسبی بر مبنای هزینه فرصت.....	۲۵
مطالعه موردی ۱-۲ مزیت مطلق از اهمیت برخوردار است.....	۲۸
۴-۲- هزینه فرصت ثابت و منحنی امکانات تولید.....	۲۹
۱-۴-۲- تجارت با هزینه های فرصت ثابت با فرض کوچک بودن یکی از کشورها.....	۳۲
مطالعه موردی ۲-۲ مزیت نسبی آشکار شده ایران.....	۳۴
۵-۲- تست تجربی مزیت نسبی ریکاردو (آزمون مک دوگال).....	۳۴
خلاصه فصل.....	۳۷
فصل سوم: مدل استاندارد تجارت بین الملل.....	۳۹
۱-۳- مقدمه.....	۳۹
۲-۳- تولید با هزینه های نهایی فزاینده.....	۳۹
۱-۲-۳- برخی نکته ها پیرامون منحنی امکانات تولید با هزینه های فرصت فزاینده.....	۴۱

۴۲	۲-۲-۳- چه ترکیبی از تولید انتخاب می‌شود؟
۴۳	۳-۳- منحنی‌های بی‌تفاوتی جامعه
۴۶	۴-۳- در نظر گرفتن سطح تولید و مصرف به‌طور هم‌زمان با هزینه‌های فرصت فزاینده
۴۷	۱-۴-۳- تجارت با هزینه‌های فرصت فزاینده
۴۸	مطالعه موردی ۱-۳- تجارت آزاد و کاهش تولید محصولات کشاورزی در چین
۴۹	۲-۴-۳- منافع حاصل از تجارت
۵۰	۵-۳- تأثیر تجارت بر تولید و مصرف
۵۱	۶-۳- چه چیز تعیین‌کننده الگوی تجارت است؟
۵۲	۱-۶-۳- تجارت با هزینه‌های فرصت فزاینده با فرض تشابه عرضه و تمایز در سلیقه‌ها
۵۴	۷-۳- منافع حاصل از مبادله و تخصص با هزینه‌های فرصت فزاینده
۵۶	خلاصه فصل
۵۹	فصل چهارم: نظریه هکشر-اهلین مهمترین نظریه سنتی تجارت بین‌الملل
۵۹	۱-۴- مقدمه
۵۹	۲-۴- نظریه هکشر - اهلین (H-O)
۶۱	۱-۲-۴- فراوانی نسبی عوامل تولید
۶۳	۲-۲-۴- شدت به‌کارگیری عوامل تولید
۶۴	۳-۴- تجارت بر مبنای نظریه H-O
۶۵	۴-۴- در یک کشور چه کسانی از تجارت سود و چه کسانی زیان می‌بینند؟
۶۶	۱-۴-۴- تأثیر تجارت آزاد در کوتاه‌مدت
۶۶	۲-۴-۴- واکنش به قیمت عوامل تولید در بلندمدت
۶۹	۵-۴- پیامدهای نظریه H-O
۶۹	۱-۵-۴- قضیه استالپر - ساموئلسون
۷۰	۲-۵-۴- آثار استفاده بیشتر از یک عامل تولید
۷۱	۳-۵-۴- قضیه برابری قیمت عوامل تولید
۷۳	۶-۴- آزمون تجربی نظریه H-O (آزمون لئون‌تیف)
۷۶	۷-۴- آیا نظریه هکشر-اهلین قادر به تبیین الگوی تجارت در جهان خارج است؟
۷۷	مطالعه موردی ۱-۴- موجودی عوامل تولید
۸۰	۸-۴- شدت به‌کارگیری عوامل تولید به‌طور معکوس

۸۳.....	۹-۴ نقد‌های وارد بر نظریه هکشر - اهلین
۸۵.....	خلاصه فصل

فصل پنجم: نظریه‌های جدید تجارت بین الملل..... ۸۷

۸۷.....	۱-۵ مقدمه
۸۸.....	۲-۵ بازده فزاینده نسبت به مقیاس
۸۸.....	۲-۵-۱ مقایسه بازده ثابت، کاهنده و فزاینده نسبت به مقیاس
۹۰.....	۲-۲-۵ تجارت بین الملل با بازده فزاینده نسبت به مقیاس
۹۱.....	۲-۵ صرفه‌های مقیاس
۹۲.....	۱-۳-۵ انواع صرفه‌های مقیاس
۹۲.....	۱-۳-۵-۱ صرفه‌های مقیاس داخلی
۹۴.....	۱-۳-۵-۲ صرفه‌های مقیاس خارجی
۹۴.....	۴-۵ تجارت بر مبنای تنوع در تولید یک محصول واحد
۹۷.....	۱-۴-۵ تجارت درون‌بخشی از چه اهمیتی برخوردار است؟
۹۸.....	۲-۴-۵ علل ایجاد تجارت درون‌بخشی
۹۹.....	۳-۴-۵ مقایسه تجارت درون‌بخشی و تجارت بین‌بخشی
۱۰۲.....	مطالعه موردی ۵-۱ تجارت درون‌بخشی ایران در محصولات کشاورزی
۱۰۲.....	۵-۵ الگوی شکاف فناوری
۱۰۳.....	۶-۵ الگوی چرخه تولید
۱۰۴.....	۱-۶-۵ مراحل الگوی چرخه تولید
۱۰۶.....	۷-۵ تجارت بین الملل با فرض وجود هزینه‌های حمل‌ونقل
۱۰۸.....	۱-۷-۵ تفسیر نموداری تجارت با فرض وجود هزینه‌های حمل‌ونقل
۱۱۰.....	خلاصه فصل
۱۱۲.....	ضمائم
۱۱۲.....	۸-۵ صرفه‌های مقیاس داخلی (رقابت انحصاری و تجارت بین الملل)
۱۱۳.....	۱-۸-۵ بازار در حالت نبود تعادل
۱۱۴.....	۲-۸-۵ برقراری تجارت
۱۱۷.....	۳-۸-۵ منافع حاصل از تجارت درون‌بخشی در سطح بین‌المللی
۱۱۷.....	۹-۵ صرفه‌های مقیاس خارجی و تجارت بین الملل

فصل ششم: ابزار تجزیه و تحلیل تعادل جزئی و عمومی.....	۱۲۱
۱-۶- مقدمه.....	۱۲۱
۲-۶- عرضه و تقاضا ابزار تجزیه و تحلیل تعادل جزئی.....	۱۲۱
۱-۲-۶- تقاضا.....	۱۲۱
۲-۲-۶- مازاد رفاه مصرف‌کننده.....	۱۲۲
۳-۲-۶- عرضه.....	۱۲۳
۴-۲-۶- مازاد رفاه تولیدکننده.....	۱۲۴
۳-۶- بازار داخلی در غیاب تجارت.....	۱۲۵
۴-۶- تعیین قیمت تعادلی در تجارت با استفاده از تجزیه و تحلیل تعادل جزئی.....	۱۲۶
۵-۶- تأثیر تجارت بر رفاه تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان در کشور ۱ و ۲.....	۱۲۸
۶-۶- منحنی‌های پیشنهاد ابزار تجزیه و تحلیل تعادل عمومی.....	۱۲۹
۷-۶- استخراج منحنی‌های پیشنهاد با استفاده از منحنی امکانات تولید و نقشه منحنی‌های بی‌تفاوتی.....	۱۲۹
۸-۶- تعیین قیمت تعادلی در تجارت با استفاده از ابزار تجزیه و تحلیل تعادل عمومی.....	۱۳۲
۹-۶- استخراج منحنی پیشنهاد با استفاده از منحنی‌های بی‌تفاوتی تجارت.....	۱۳۳
۱-۹-۶- منحنی بی‌تفاوتی تجارت و نحوه استخراج آن.....	۱۳۳
۲-۹-۶- ترسیم منحنی پیشنهاد از طریق نقشه منحنی‌های بی‌تفاوتی تجارت و قیمت‌های نسبی مختلف.....	۱۳۴
۱۰-۶- حالت‌های استثنا در شکل منحنی‌های پیشنهاد.....	۱۳۶
خلاصه فصل.....	۱۳۸

فصل هفتم: رشد فیزیکی، پیشرفت فنی و تجارت بین الملل.....	۱۴۱
۱-۷- مقدمه.....	۱۴۱
۲-۷- رشد متوازن در مقابل رشد نامتوازن.....	۱۴۱
۳-۷- رشد فیزیکی (رشد نهاده‌های تولید).....	۱۴۳
۴-۷- اثبات قضیه ریبزینسکی به کمک جعبه اجورث.....	۱۴۵
۵-۷- رشد متوازن و نقش تقاضا.....	۱۴۷
۶-۷- پیشرفت فنی (رشد بهره‌وری عوامل تولید).....	۱۵۰
۱-۶-۷- ترسیم نموداری انواع پیشرفت فنی.....	۱۵۰

۱۵۲	۷-۷. تأثیر رشد بر حجم تجارت (VOT).....
۱۵۳	۸-۷. اثر رشد بر رفاه.....
۱۵۴	۹-۷. تأثیر رشد فیزیکی بر حجم تجارت، رابطه مبادله و رفاه در کشور ۱.....
۱۵۴	۷-۹-۱. تأثیر افزایش موجودی نیروی کار بر حجم تجارت، رابطه مبادله و رفاه در کشور ۱.....
۱۵۷	مطالعه موردی ۷-۱. سهم بهبود کارایی، تغییران فنی و تعمیق سرمایه در رشد تولید سرانه نیروی کار.....
۱۵۸	۷-۹-۲. تأثیر افزایش موجودی سرمایه بر حجم تجارت، رابطه مبادله و رفاه در کشور ۱.....
۱۶۰	۷-۱۰-۱. رشد فلاکت بار.....
۱۶۲	مطالعه موردی ۷-۲. بیماری هلندی و صنعتی نشدن.....
۱۶۳	خلاصه فصل.....
۱۶۵	ضمائم.....
۱۶۵	۷-۱۱-۱. رشد با فرض عدم تحرک یک نهاده تولید.....
۱۶۷	فصل هشتم: تجارت بین الملل، رشد و توسعه اقتصادی.....
۱۶۷	۸-۱. مقدمه.....
۱۷۰	۸-۲. تجارت و توسعه.....
۱۷۱	۸-۳. جایگاه صادرات در میان کشورهای در حال توسعه.....
۱۷۳	مطالعه موردی ۸-۱. اغول‌های اقتصادی جدید (کشورهای عضو بریکس).....
۱۷۴	۸-۳-۱. کشش درآمدی و بی ثباتی درآمدهای صادراتی.....
۱۷۴	۸-۴. رابطه مبادله و توسعه.....
۱۷۴	۸-۴-۱. انواع رابطه مبادله و شیوه‌های محاسبه آن.....
۱۷۵	۸-۴-۲. آیا رابطه مبادله کشورهای در حال توسعه در طول زمان بهبود یافته است؟.....
۱۷۷	۸-۵. سیاست تجاری مناسب برای کشورهای در حال توسعه چیست؟.....
۱۷۸	۸-۶. راهبردهای توسعه از طریق تجارت.....
۱۷۹	۸-۶-۱. راهبرد جانشینی واردات.....
۱۸۰	۸-۶-۲. مزایا و معایب سیاست صنعتی شدن از طریق جانشینی واردات.....
۱۸۱	۸-۶-۳. شواهد تجربی پیرامون استفاده از سیاست صنعتی شدن از طریق جانشینی واردات.....
۱۸۲	۸-۶-۴. راهبرد توسعه صادرات.....
۱۸۶	مطالعه موردی ۸-۲. تحول در توسعه هند.....

۱۸۶	۵-۶-۸ مزایا و معایب حاصل از سیاست صنعتی شدن از طریق توسعه صادرات.....
۱۸۷	مطالعه موردی ۳-۸ مباحثی پیرامون سیاست‌های تجاری اقتصادهای در حال گذار.....
۱۸۹	خلاصه فصل.....

فصل نهم: سیاست‌های حمایتی: موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای..... ۱۹۱

۱۹۱	۱-۹ مقدمه.....
۱۹۳	۲-۹ انواع تعرفه.....
۱۹۴	۳-۹ بررسی آثار تعرفه وارداتی بر رفاه کشور کوچک (ابزار تجزیه و تحلیل تعادل جزئی).....
۱۹۴	۱-۳-۹ اثر تعرفه بر تولیدکنندگان داخلی.....
۱۹۶	۲-۳-۹ اثر تعرفه بر مصرف‌کنندگان داخلی.....
۱۹۷	۳-۳-۹ اثر تعرفه بر درآمد دولت.....
۱۹۷	۴-۳-۹ زیان خالص حاصل از وضع تعرفه.....
۲۰۰	۴-۹ نرخ حمایت مؤثر (اثر تعرفه بر ارزش افزوده یک صنعت).....
۲۰۲	مطالعه موردی ۱-۹ وضع تعرفه بر صادرات.....
۲۰۴	۵-۹ بررسی آثار تعرفه وارداتی بر رفاه کشور کوچک (ابزار تجزیه و تحلیل تعادل عمومی).....
۲۰۶	۶-۹ قضیه تقارن لرنر.....
۲۰۷	۷-۹ آثار وضع تعرفه وارداتی بر درآمد عوامل تولید (قضیه استالپر-ساموئلسون).....
۲۱۰	۱-۷-۹ استثنای قضیه استالپر-ساموئلسون (معمای متزلزل).....
۲۱۳	۸-۹ بررسی آثار تعرفه وارداتی بر رفاه کشور بزرگ (ابزار تجزیه و تحلیل تعادل جزئی).....
۲۱۶	۹-۹ بررسی آثار تعرفه وارداتی بر رفاه کشور بزرگ (ابزار تجزیه و تحلیل تعادل عمومی).....
۲۱۸	۱۰-۹ تعرفه بهینه.....
۲۲۰	۱-۱۰-۹ نحوه محاسبه میزان تعرفه بهینه.....
۲۲۰	۱۱-۹ موانع تجاری غیر تعرفه‌ای (NTBs).....
۲۲۱	۱-۱۱-۹ سهمیه بندی واردات.....
۲۲۲	۱-۱۱-۹ بررسی آثار رفاهی سهمیه‌بندی واردات در کشور ۲ (کشور کوچک).....
۲۲۳	۲-۱۱-۹ مقایسه سهمیه‌بندی واردات و تعرفه وارداتی در نتیجه افزایش تقاضای کالای وارداتی.....
۲۲۶	۲-۱۱-۹ محدودیت‌های داوطلبانه بر صادرات (VER).....
۲۲۷	مطالعه موردی ۲-۹ اعمال محدودیت‌های داوطلبانه بر صادرات خودرو.....

۲۲۷.....	۳-۱۱-۹ دامپینگ (قیمت شکنی).....
۲۲۸.....	۱-۳-۱۱-۹ انواع دامپینگ
۲۳۰.....	۲-۳-۱۱-۹ قوانین ضد دامپینگ.....
۲۳۱.....	۴-۱۱-۹ کارتل
۲۳۳.....	۵-۱۱-۹ یارانه‌های صادراتی.....
۲۳۴.....	۱-۵-۱۱-۹ بررسی آثار رفاهی پرداخت یارانه صادراتی از سوی کشور ۲ (کشور کوچک).....
۲۳۶.....	۲-۵-۱۱-۹ تبدیل کالای وارداتی به کالای صادراتی.....
۲۳۸.....	خلاصه فصل.....
۲۴۱.....	فصل دهم: اقتصاد سیاسی حمایت‌گرایی.....
۲۴۱.....	۱-۱۰ مقدمه
۲۴۱.....	۲-۱۰ اقتصاد سیاسی حمایت‌گرایی.....
۲۴۲.....	۱-۲-۱۰ عناصر اصلی تحلیل‌های اقتصادی - سیاسی.....
۲۴۲.....	۲-۲-۱۰ در چه صورت احتمال وضع تعرفه وجود ندارد؟.....
۲۴۳.....	۳-۲-۱۰ در چه صورت احتمال وضع تعرفه وجود دارد؟.....
۲۴۵.....	۳-۱۰ سایر اهداف غیر اقتصادی حمایت‌گرایی.....
۲۴۵.....	۱-۳-۱۰ دفاع ملی.....
۲۴۵.....	۲-۳-۱۰ توزیع مجدد درآمد.....
۲۴۶.....	مطالعه موردی ۱-۱۰ اعمال سیاست‌های حمایتی در مقابل واردات شکر.....
۲۴۷.....	۴-۱۰ نظریات مختلف پیرامون حمایت‌گرایی.....
۲۴۷.....	۱-۴-۱۰ مباحث نامعتبر پیرامون حمایت‌گرایی.....
۲۴۹.....	۲-۴-۱۰ نظریات معتبر پیرامون حمایت‌گرایی.....
۲۵۴.....	مطالعه موردی ۲-۱۰ افزایش حمایت‌گرایی در طول بحران مالی جهانی.....
۲۵۴.....	۵-۱۰ بحث درآمد عمومی در کشورهای در حال توسعه.....
۲۵۵.....	۶-۱۰ هزینه‌های حمایت‌گرایی.....
۲۵۷.....	مطالعه موردی ۳-۱۰ هزینه حمایت از یک شغل چه میزان است؟.....
۲۵۸.....	۷-۱۰ سیاست راهبردی تجاری.....
۲۵۹.....	۱-۷-۱۰ تبیین سیاست راهبردی تجاری از طریق نظریه بازی‌ها.....
۲۶۳.....	خلاصه فصل.....

۲۶۷	فصل یازدهم: یکپارچه سازی اقتصادی.....
۲۶۷	۱-۱۱- مقدمه.....
۲۶۸	۲-۱۱- جهانی شدن و ابزارهای آن.....
۲۶۹	۳-۱۱- مفهوم یکپارچه سازی اقتصادی و انواع آن.....
۲۷۲	۴-۱۱- تاریخچه تشکیل یکپارچه سازی های اقتصادی.....
۲۷۳	۵-۱۱- یکپارچه سازی اقتصادی سیاستی خوب یا بد؟.....
۲۷۴	۶-۱۱- نظریه های یکپارچه سازی (ایجاد تجارت و انحراف تجارت).....
۲۷۷	۷-۱۱- سایر آثار رفاهی تشکیل یکپارچه سازی های اقتصادی.....
۲۷۸	۸-۱۱- نمونه هایی از یکپارچه سازی های اقتصادی میان کشورها.....
۲۷۸	۸-۱۱- بررسی نمونه هایی از تشکیل یکپارچگی میان کشورهای توسعه یافته.....
۲۷۹	۸-۱۱-۱- تجربه اتحادیه اروپا.....
۲۸۱	۸-۱۱-۲- موافقت نامه تجارت آزاد آمریکای شمالی (نفتا).....
۲۸۳	۸-۱۱-۲- تشکیل یکپارچه سازی میان کشورهای در حال توسعه.....
۲۸۴	۹-۱۱- تحریم و اعمال تبعیض های تجاری.....
۲۹۰	خلاصه فصل.....

	فصل دوازدهم: تحرک بین المللی عوامل تولید، شرکت های چندملیتی و سرمایه گذاری
۲۹۳	مستقیم خارجی.....
۲۹۳	۱-۱۲- مقدمه.....
۲۹۳	۲-۱۲- سرمایه گذاری خارجی.....
۲۹۴	۱-۲-۱۲- سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....
۲۹۸	۳-۱۲- شرکت های چندملیتی.....
۲۹۸	۱-۳-۱۲- علل وجود شرکت های چندملیتی.....
۲۹۹	۱-۳-۱۲- عدم مزیت خارجی بودن.....
۲۹۹	۲-۳-۱۲- مزیت های خاص بنگاه.....
۳۰۰	۳-۳-۱۲- عوامل محلی.....
۳۰۱	۴-۳-۱۲- مزیت های درونی شدن.....
۳۰۲	۵-۳-۱۲- رقابت های انحصار چندجانبه.....
۳۰۲	۲-۳-۱۲- مالیات بر سود شرکت های چندملیتی.....

- ۳-۱۲-۳ شرکت‌های چندملیتی و تجارت بین الملل..... ۳۰۵
- ۴-۱۲-۴ آیا کشور مهمان باید جریان خروجی FDI را محدود کند؟..... ۳۰۶
- ۵-۱۲-۵ آیا کشور میزبان باید جریان ورودی FDI را محدود کند؟..... ۳۰۷
- مطالعه موردی ۱-۱۲ روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران..... ۳۰۹
- ۶-۱۲-۶ مهاجرت نیروی کار..... ۳۱۰
- ۷-۱۲-۷ آیا مهاجرت بر بازار نیروی کار تأثیرگذار است؟..... ۳۱۱
- ۸-۱۲-۸ آیا کشور فرستنده باید مهاجرت را محدود کند؟..... ۳۱۴
- ۹-۱۲-۹ آیا کشور مهاجرپذیر باید جریان مهاجرت را محدود کند؟..... ۳۱۵
- مطالعه موردی ۲-۱۲ آیا مهاجرت دارای بار مالی است؟..... ۳۱۷
- ۳۲۰..... خلاصه فصل
- ۳۲۳..... منابع و مآخذ
- ۳۲۷..... فرهنگ اصطلاحات

پیشگفتار

کتاب تجارت بین‌الملل به‌عنوان یک کتاب درسی شامل مباحث نظری و سیاستی تجارت بین‌الملل است. داد و ستد کالاها و خدمات بین افراد یک ملت و بین افراد و نهادهای جوامع مختلف عمری برابر با عمر تعاملات بشری دارد. به همین علت قدمت تجارت بین‌الملل که امروزه به‌عنوان یکی از شاخه‌های اقتصاد شناخته می‌شود، در برخی زمینه‌ها از اقتصاد به‌عنوان یک علم که عموماً آغاز آن را با چاپ کتاب ثروت ملل اسمیت مقارن می‌دانند بیشتر است.^۱

در دوران معاصر تجارت بین‌الملل به مدد فناوری اطلاعات و ارتباطات و از میان رفتن بخش اعظم موانعی که فاصله‌های زمانی و مکانی ایجاد می‌کرد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است. در واقع تجارت بین‌الملل در کنار تحرک عوامل تولید^۲ و بخصوص یکی از جلوه‌های بارز آن، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۳ و روانی بازار سرمایه، از لحاظ اقتصادی یکی از عوامل مهم آنچه با عنوان «جهانی‌شدن»^۴ شناخته می‌شود است.

در ادبیات رشد و توسعه اقتصادی نیز از تجارت بین‌الملل به‌عنوان موتور رشد اقتصادی^۵ یاد شده است.^۶

علاوه بر اهمیت تجارت بین‌الملل در عرصه تعاملات بین‌الملل و آثار آن بر جهانی‌شدن و اقتصاد جهانی، در عرصه نظر نیز اقتصاددانان بین‌الملل همواره در جرایمی جگونی و سود حاصل از تجارت بین‌الملل و نحوه توزیع آن اندیشیده‌اند. حاصل این تأملات نظریه‌های مختلف تجارت بین‌الملل مشتمل

۱- نظریه‌های بهینه دوم، تعادل عمومی، رشد و رفاه و بسیاری از نظریه‌های اقتصادی دیگر با اصولاً از فضای تحقیقات و عملیات اقتصاد بین‌الملل به بدنه نظریه عمومی اقتصاد راه یافتند یا از اقتصاد بین‌الملل در پیشرفت و توسعه خود بهره بردند.

2-Factor Movement

3-Foreign Direct Investment

۴- Globalization، لازم به یادآوری است که در مورد جهانی‌شدن تعابیر و برداشت‌های مختلفی وجود دارد. Jeffery Haynes (۲۰۰۸) تلقی‌های مختلف نسبت به واژه Globalization را بر می‌شمارد.

5-The Engine of Growth

۶- سالواتره (۲۰۰۴) از قول Norkse (۱۹۷۰) نقل می‌نماید در قرن ۱۹ میلادی تجارت نقش مهمی را در رشد و توسعه مناطقی از ایالات متحده، کانادا، استرالیا، نیوزلند، بخش‌هایی از آمریکای لاتین و جنوب آفریقا ایفا کرده است و به‌عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی در این نواحی مطرح بوده است. اما امروزه به دلیل شرایط نامطلوب عرضه و تقاضا در کشورهای در حال توسعه تأکید کمتری بر تجارت به‌عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی می‌شود.

بر نظریه مزیت مطلق اسمیت، مزیت نسبی ریکاردو، نمودار مقدس^۱ هابزلر، نظریه استاندارد و نظریه هکشر-اهلین به عنوان مهم ترین نظریه سنتی تجارت بین الملل بوده است. مشاهده های اقتصاددانان بین الملل از تجارت بین کشورهای توسعه یافته صنعتی آنگاه، آنان را به سمت تجارت بین الملل به معنای جدید آن سوق داد. تفکری که حاصل آن نظریه های جدید یا تکمیلی تجارت بین الملل در مقابل نظریه های سنتی بود. اتکای نظریه های مرسوم تجارت بین الملل بر بازار آزاد و سازوکار خودکار قیمت گذاری در عرصه بین الملل، محملی برای تدوین سیاست های مهار یا کنترل تجارت آزاد بوده است. اما سیاست های تجاری با هدف کنترل تجارت آزاد، خود موجب مباحث جذابی شده است که جامع مسائل پیچیده نظری و عملی قرار گرفته است.

هدف از تدوین کتاب حاضر، طرح مباحث نظری و سیاستی تجارت بین الملل در قالب مثال های کاربردی و پرداختن به موضوعات تجارت بین الملل از زوایای مختلف (تجارت آزاد، حمایت گریایی و بررسی ابعاد سیاسی و اقتصادی آن، حذف موانع تجاری با هدف تشکیل یکپارچه سازی، اعمال تبعیض های تجاری در قالب تحریم و...) به منظور افزایش توان تحلیل مخاطبان (نوعاً دانشجویان مقاطع مختلف رشته اقتصاد و گرایش اقتصاد بین الملل) می باشد. کتاب تجارت بین الملل دربر گیرنده فصول نظری و سیاستی است و طی آن نظریه های مختلف تجارت بین الملل از مرکانتیلیست ها تا نظریه های تکمیلی و آثار متقابل رشد و تجارت مورد طرح و بررسی قرار می گیرد. کتاب در سیاست های تجارت بین الملل نیز مذاقه نظری نموده و بازتاب های عملی آن را مورد بحث قرار می دهد.

استفاده از مثال های کاربردی در فصل های مختلف (چه در متن و چه در کادرهای جداگانه در قالب مطالعه موردی)، اشاره به مثالهایی درباره اقتصاد ایران، جامع نگری در طرح مباحث مختلف تجارت بین الملل (مباحث نظری و کاربردی)، استفاده از آمارهای جدید و پرداختن به مباحثی متناسب با وضعیت تجاری فعلی اقتصاد ایران (تحریم) این کتاب را از سایر کتب موجود در زمینه تجارت بین الملل متمایز می سازد.

امید است سعی در جامعیت کتاب از نظر موضوعی، چه در حوزه نظریه و چه در قسمت سیاست های تجاری، مقبول طبع مخاطبان که به طور عمده دانشجویان رشته اقتصاد هستند قرار گیرد. در شفافیت نمایش های گرافیک و وضوح کافی در بیان مفاهیم، تعاریف، اصول، نظریه ها و سیاست های تجاری نیز تلاش به عمل آمده به داوری مخاطبان گذاشته شده است.

کتاب حاضر تعداد زیادی از کتب درسی و غیر درسی در موضوع تجارت بین الملل را از نظر گذرانده است. مؤلف از آثار نامدار و به روز نظریه ها و سیاست های تجارت بین الملل در طول بیش از دو دهه

تدریس دروس اقتصاد بین الملل استفاده نموده و کتاب را به عنوان کتاب درسی دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد تألیف کرده است. جامعیت موضوعی کتاب در پردازش نظریه‌ها و سیاست‌های تجاری می‌تواند کتاب را محل رجوع دانشجویان دکتری و سایر پژوهشگران علاقمند به تحقیق در حوزه اقتصاد بین الملل قرار دهد.

در زیرنویس‌های متعدد، معادل فارسی اصطلاحات انگلیسی آمده است. در عین حال کلیه اصطلاحات انگلیسی مطروحه در کتاب به همراه معادل فارسی و تعاریف اقتصادی آن به طور یکجا و با عنوان "فرهنگ اصطلاحات" در پایان کتاب آمده است. در طول مباحث هر فصل مطالعه‌های موردی طراحی شده است تا توجه مخاطبان را نسبت به برخی عناوین که از اهمیت نظری یا سیاستی بیشتری برخوردار است جلب کند. هر فصل با خلاصه‌ای از مباحث برای رجوع فوری نسبت به امهات مطالب تمام می‌شود. در پایان برخی از فصول ضمیمه‌ای ناظر بر مطالبی که در خور دقت بیشتر است، برای دانشجویان علاقه‌مند تخصص یافته است.

به سبک چاپ درآمدن کتاب تجارت بین الملل در گرو کوشش مستمر و بدون وقفه سرکار خانم حورا مجدرضایی کارشناس ارشد رشته اقتصاد دانشگاه تهران بوده است. بدون حوصله، دقت نظر علمی و ویرایشی ایشان و به بحث گذاردن عناوین مندرج در متن هریک از فصول، کتاب از شفافیت و سازمان‌یافتگی فعلی برخوردار نمی‌شد. قدردانی و تشکر از مساعی ایشان در به ثمر رسیدن کار را بر خود فرض می‌دانم.

از داوران محترم کتاب در ارائه نکته‌های تصحیحی و تکمیلی و از مدیریت محترم و کارشناسان انتشارات دانشگاه تهران در فرایند ویرایش و صفحه‌بندی کتاب تشکر و تقدیر می‌کنم.

ابوالقاسم مهدوی

دانشیار دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

اردیبهشت ماه ۱۳۹۴